

Sóvári Soós Kristóf ismeretlen nyilatkozatai a virágénekekről

A XVI. századi adatok mellett értékesek számunkra a virágénekekre vonatkozó XVII. századi utalások is. Regisztrálásukra Stoll Béla vállalkozott az RMKT 17. sz. 3. kötetében, amelyben többek közt idézi egy főúrnak, Sóvári Soós Kristófnak virágénekekről írt sorait.¹ Soós Kristóf az 1598-ban megjelent „Postilla”-gyűjteményében két alkalommal írt virágénekekről, sőt háromnak még a címét is megemlítette: „Hegedűsek, néktek szóllok, meg halgassátok; Az szerelmet ki nem tudgya; Az Olaz leányról”.² Stoll Béla nem foglalkozott a felvidéki szerzőnek az 1601-ben megjelent (de nem több adat és utalás szerint már jóval 1598 előtt elkészült) „Az Szent Prophetaknak. . . írásoknak Predicatiók szerint való magyarázattíának Első Resze” c. munkájával,³ amelyben Soós Kristóf négyszer mondja el véleményét a virágénekekről.

1. „Két pap Wrat esmertem, egész ebéldöket csak mind lator, vndok, trágár beszédecel végezték, az horuát éneket ő maga el monda egyik, de azt hiszem most másut énekel. . .”⁴

A szerző itt ugyan nem mondja, hogy virágénekről van szó, mégis ezt feltételezhetjük a lator beszédből, horvát énekből tudva, hogy a virágének megjelölés esetleg nemcsak a szerelemről szóló dalokra vonatkozott, és a lator ének, virágének műfaji határa elég elmosódott volt.

2. „Nem vétek azért sem az hegedülés, sem az lantolás, de vétek ezzel az mértékletlenül való élés, és faytalanság, mikoron auagy az tobzódo részegsegekben gyakoroltatik (kit az Esaias prophétais igen tilt) auagy meg tiltot szemérmetlen énekek énekeltetnek, ki könnyen hayt az buiaságra, kiért az Amos ez okáért feddik ilyen igen, mint most oly tiztes énekek hogy immár támadtanak, kiket virág énekének szoktanak neuezni, kik ezközi az pokolbeli ördögnek, az buiaságnak indítására és köuetésere.”⁵

[Margón] „Ironia Virag énekek.”

Idézetünkben Soós Kristóf hangsúlyozza az illendő és szemérmetlen ének közti különbséget, s hogy ez utóbbihoz sorolja a virágénekeket, azt elárulja lapszéli csipkelődése is. Lehet, hogy Balassira utal ez a sor, vagy inkább talán új divat támadtára: „. . .most oly tiztes énekek hogy immár támadtanak, kiket virág énekének szoktanak neuezni. . .”? Esetleg az erkölcsös szokása szerint új jelenségnek véli a virágénekmondás bűnét?

3. „. . .az mely által az Sathan az emberi nemzetnek kegyetlen ellensege véghöz viszi ezt sok emberekben, mint amaz vndok, rú, faytalan énekek az Olaz leánról, és töb egyéb féle latorságokról való zaygások, vgdások, tántzolások, (lator tántzosok). . .”⁶

[Margón] „Eger tantz’ sövény tantz”⁸

¹ RMKT 17. sz. 3. köt. 564.

² RMK I. 299. SÓVÁRI SOÓS Kristóf: Postilla, Bártfa, 1597.141,469.

³ RMK I.372. SÓVÁRI SOÓS Kristóf: Az Szent Prophetaknak. . . írásoknak Predicatiók szerint való magyarázattíának Első Resze, Bártfa, 1601.

⁴ SÓVÁRI SOÓS Kristóf: i.m.4.,460.

⁵ SÓVÁRI SOÓS Kristóf: i.m. 4.,822.

⁶ SÓVÁRI SOÓS Kristóf: i.m. 4.,825,

Mivel Soós Kristóf az *Olaz leánról* c. éneket már említi „Postilla”-gyűjteményében, arra gondolhatunk, hogy ez eléggé ismert dal lehetett. Sajnos a címénél itt sem árul el többet róla, de annyi bizonyos, hogy az úndok, rút, fajtalan jelző kevéssé teszi valószínűvé a fennkölt stílust. Ezeket a „lator zaygásokat” a táncsal együtt (egér tánc, sövény tánc) elítéli a szerző, akárcsak korábban Bornemisza Péter.⁹

4. „Gonoszul léssen ismeg azoknakis dolgok, kik vndok és szemérmetlen énekeckel, az buiálkodásnak fel indítására ének, és egyebeknek botránkozásáual azokban gyönyörködnek. Látom, hogy az Isten igeie hirdetése által ez féltől magokat el nem szoktatták az latrok, de hüdgyed hogy elő rantia Isten az ő vesszőjét az Törököt, Tatárt auagy egyéb idegen nemzetsegeket, kiknek rettenetes kénzások alat, tömlőczözések alat, az virág ének helyet, sok iayial való siralmas nótát kezdez dudolni. . .”¹⁰
[Margón] „Virág ének helyet sirni kezdez”

Az erkölcsstanító Soós Kristóf a szövegben a virágénekek vidám hangulatát emeli ki azzal, hogy vele szembeállítja a „sok iayial való siralmas nótát”, de talán akkor is a jókedvet hangsúlyozza ezekben az énekekben, mikor a táncsal együtt inti meg az efféle szórakozást kedvelőket.

Jóllehet Sóvári Soós Kristóf virágénekekről írt soraiban nem szabad a XVI. századra általánosan jellemző felfogást keresnünk erről a műfajról, hiszen erkölcsjavító szándékból kerültek a szerző kötetébe, mégis figyelembe kell vennünk ezeket az adalékokat, mert finomíthatják az e témakörrel foglalkozók nyugvópontja még ma sem került vitáját.

Hübert Ildikó

Ki robbantotta ki a magyar hegeli pört?

Hegel és filozófiája körül az előcsatározások már néhány évvel a tulajdonképpeni hegeli pör megindulása (1828) előtt elkezdődtek hazánkban, majdnem egyidőben a németországi Hegel-viták indulásával. Hazájában, röviddel a mester halála után (1831) már megindultak a harcok Hegel filozófiájának értelmezése és jelentősége tekintetében, s hamarosan a legellentétesebb eredményekre vezettek a jobboldali és baloldali gondolatirányok között.

Pukánszky Béla *A magyar Hegel-vita* című tanulmányában (Minerva 1922. 316-340.) még úgy látja, hogy bár ez „a harc nálunk a németországihoz viszonyítva méreteiben sokkal kisebb, eszközeiben primitívebb volt, de végeredményben ugyanazon vitás pontok körül folyt” (317.), mint Németország-

⁷ APOR Péter: *Metamorphosis Transylvaniae*, Bp. 1972. 20. „Az egerestánc ilyen volt: egy sorjában állott kilenc vagy tíz férfi, kivált ifjú legény, ellenben más sorban még annyi leány, közöttük olyan spatium volt, egy pár táncoló tágasan eljárhatott; egyik legény elvitte az más sorban álló egyik leányt, vagy kétszer táncsal megkerülte mind közben, mind kívül az két sorban állókat, azután elbocsátotta kezit a leánynak, külön kezdettek táncolni, de csak abban a lineában; akkor kezdették mondani: macska fogd el az egeret; ha jól tanolt leány volt, úgy elfárasztotta az legényt, míg minden egyet-mása a testitől megizzadott, mert elől az leány, utána az legény úgy kerülték kívül-belől az két sorban állókat, mikor az legény szemben érkezett az leánnyal, s meg akarta fogni az kezit, az leány akkor visszafordult. . .”

⁸ Dr. LUGOSSY Emma: 77 leánytánc, Bp. 1952.36. „Leányok tavaszi játéka. A falu utcáin játsszák Körülbelül 8-8 leányka egymással szemben két sorban feláll az úton keresztbe, hogy átérjék az utcát. A dal végeztével az egyes sor kézfogással összefogózza, járó vagy futó lépéssel bujást kezd a második sor föltartott karjai alatt (fonás, *sövényfonás*) és újra kihúzzák a sort eredeti helyükön, és a második sor máris bujásba kezd az első sor feltartott karjai alatt.”

⁹ BORNEMISZA Péter: *Ördögi kísértetek*, Bp. 1955.210. „Ektelen tanzoc: Ki barat tanzot kezd, ki tapogatos tanzot Es azba mind fület, szaiat, orrat, mellyet, czeczet, mint talpig el tapogattya, Es vgy izgattya az Sathan soc fele fértelmessegre. Az vtan *söuen tanzot*, Es olly tanzot, hogy az laboc között által vetic az kezeket. . .”

¹⁰ SÓVÁRI SOÓS Kristóf: i.m. 4.,902.